

Asia: VN/20544/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 pykälään koskien oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia?

Ehdotettu sääntely vahvistaa säädösperustaa yhdenvertaiselle oppilaan arvioinnille; täsmentäen oppilaan osaamisen arviointia lukuvuoden päätteeksi ja perusopetuksen päättyessä sekä selkiyttäen vuosiluokalta toiselle siirtymisen edellytyksiä ja täsmentäen vähimmäisosaamisen määrittelyä. Olemme samaa mieltä, että ehdotetut muutokset parantaisivat oppilaiden yhdenvertaista kohtelua yhtenäistämällä oppilaan arvioinnin perusteita ja vuosiluokalta toiselle siirtymisen periaatteita. Erittäin tärkeässä roolissa ovatkin suunnitellut opetussuunnitelman perustetasolla määriteltävät täsmällisemmät tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit sekä niiden vieminen käytäntöön. 22 § 1 momentin mukaan oppiaineiden tavoitteet muodostaisivatkin arvioinnin keskiön, ja niihin suhteutettuna tulisi arvioida oppimista, osaamista ja työskentelyä ja niihin tulisi sisältyä myös selkeästi määritellyt työskentelyn tavoitteet.

Tämä näkyisi myös päättöarvioinnin vertailukelpoisuuden ja luotettavuuden parantumisena toiselle asteelle siirryttäessä, kun oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin tukena olisi yhtenevät ja selkeät valtakunnalliset säännökset, jotka eivät jätä yhtä paljon tulkinnan varaa kuin nykyiset arvioinnin perusteet. Näin niin oppilas itse kuin myös toisen asteen koulutuksen järjestäjät voivat luottaa perusopetuksessa annettuun arviointiin ja siihen, että päättöarvosana vastaa oppilaan todellista osaamista.

Tällä vuosikymmenellä muutetut päättöarvioinnin kriteerit peruskoulun alempien ja ylempien luokkien osalta tulee muuttaa. Niissä numeron 5 saa, kun osaa oppiaineen tavoitetason ohjattuna. Tällöin kuka vaan opetukseen osallistuva saa käytännössä numeron 5 vaikkei oppilaan itsenäisen osaamisen tasoa voida täsmällisesti todeta. Oppilas siirtyy automaattisesti vuosiluokalta toiselle tämmöisillä arvioinnin kriteereillä.

Maahanmuuttajia voidaan arvioida sanallisesti jopa kuusi vuotta Suomeen tulon saapumisen jälkeen. Se on mielestämme tarpeettoman pitkä aika ja pahimmillaan johtaa hyväksyttyyn arviointiin ja

vuosiluokalta siirtymisiin hyvin puutteellisin taidoin. Esimerkiksi kolme vuotta sanallista arviointia voisi olla käytännön kannalta toimivampi ratkaisu ja sen jälkeen arviointi olisi yhteneväinen muiden oppilaiden kanssa. Kuusi vuotta on kuitenkin pitkä aika edetä sanallisella arvioinnilla suomalaisessa perusopetuksessa niin itse oppilaan ja oppimisen kuin opinnoissa yleisten opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti etenemisenkin näkökulmasta.

Sairaalakouluissa oppilaat opiskelevat usein vahvuusperustaisen pedagogiikan mukaan. Tällöin pääpaino opinnoissa on oppilaan vahvuuksia korostavissa oppiaineissa. Näiden oppiaineiden koko lukuvuoden oppimäärä saatetaan opiskella valmiiksi hyvinkin nopeasti. Samaan aikaan vähäisempään osaan jää niiden oppiaineiden opiskelu, joissa oppilas kokee osaamisensa heikoksi. Tällä tavalla opinnoissa edenneen oppilaan paluu lähettävän koulun oppilaaksi hankaloituu, kun kokonaisia oppiaineita ei ole välttämättä opiskeltu ollenkaan sairaalakoulu-jakson aikana.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 a pykälään koskien oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä?

Esityksessä oppilaalle tulee osoittaa riittävä määrä mahdollisuuksia näyttää osaamisensa. Mahdollisuuksien määrä kouluissa on kasvanut huoltajien vaatimuksista jatkuvasti. Tulisi selkeästi rajata kuinka monta kertaa tulee järjestää mahdollisuus kokeen tekemiseen, jos kokeesta ollaan oltu pois. Tämä selkiyttäisi ja yhdenmukaistaisi käytänteitä valtakunnallisesti ja lisäisi tasa-arvoisuutta. Riittävä määrä jättää liikaa tulkinnan varaa. Oppilaan koe voidaan arvioida numerolla 4, jos oppilas ei ole osallistunut kokeeseen uusintamahdollisuudesta huolimatta. Sama käytäntö voisi koskea myös kokeen uusintaa, jos alkuperäinen koe on ollut hylätty.

On tärkeää, että 22a § pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin oppilaan vuosiluokalle jäämisestä ja sen perusteista. Oppilas jäisi vuosiluokalle, mikäli hän ei olisi perusopetuslain 4 a luvun mukaisista tukitoimista huolimatta saavuttanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvien yhden tai useamman oppiaineen tavoitteita ja hänen suorituksensa olisi hylätty tai vaikei hänellä ole yhtään hylättyä suoritusta, jos se on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi tarkoituksenmukaista.

Syyinä voisi olla esimerkiksi runsaat poissaolot koulusta, jotka heikentävät oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa jatko-opintojen kannalta keskeisten oppiaineiden tavoitteet. Mielestämme runsaille poissaoloille olisi hyvä määrittää suuntaa antavat raamit. Kuinka paljon oppilas voi olla pois lukuvuoden aikana, jotta opinnot voivat edetä normaalisti? Esimerkiksi jos oppilaan poissaolomäärät ylittävät lukuvuoden aikana tietyn poissaoloprosentin, oppilasta ei voida siirtää seuraavalle vuosiluokalle. Tämä lisäisi järjestelmän tasolla sekä tarkkuutta että ennakoitavuutta. Samalla on kuitenkin tärkeää määritellä selkeät ja perustellut menettelytavat tilanteisiin, joissa poissaoloprosenteista voidaan poiketa oppilaan yksilöllisen tilanteen niin vaatiessa.

Esityksen mukaan tulisi oppilaalle, jonka suoritus on hylätty, varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisen oppiaineen tavoitteet hyväksytysti. Tällä tarkoitettaisiin mahdollisuutta osallistua lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä erilliseen näyttöön, jossa oppilas voisi osoittaa saavuttaneensa tavoitteet. Viitataanko tällä ”ehtolaiskuulusteluun” eli oppilas voisi näytöllä välttää vuosiluokalle jäämisen vai vain jostain osasuorituksesta tai oppiaineesta saatua arvosanaa 4. Mielestämme tätä olisi hyvä täsmentää kuvaten tarkemmin millaisia tilanteita tämä koskee. Muutoin tästä voi saada kärjistetyksi sen käsityksen, että perusopetusta voi suorittaa näytöin osallistumatta opetukseen. Esimerkiksi. oppilas saa runsaiden poissaolojen ja näyttöjen puuttumisen vuoksi oppiaineesta arvosanan 4 niin hän voi yhdellä näytöllä kuitata vaikka biologian 9 luokan oppimäärän suoritetuksi osallistumatta ollenkaan opetukseen.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 b pykälään koskien todistuksia?

Esityksessä 22b§ 1 mom todetaan, että välitodistus tulee antaa yhdeksännen vuosiluokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten. Tämä on oppilaanohjauksen ja itse oppilaan ammatinvalinnan ja uraohjauksen näkökulmasta tärkeä ja hyvä asia, että jokainen 9 lk:n oppilas saa joulutodistuksen, jonka avulla voi ajantasaisesti peilata omia sen hetkisiä yhteishaun pisteitään aiempien vuosien valintapisteisiin hyödyntäen tietoa pohtiessaan omia jatko-opintosuunnitelmiaan ja mahdollisuuksiaan hakeutua eri koulutuksiin. Toki näin jo monessa peruskoulussa toimitaankin.

Onko teillä muita huomioita esitykseen?

Esitetty 22§ otsikon muutos oppilaan arvioinnista oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointiin on kannatettava. Uusi otsikko on kuvaavampi ja selkeämpi kuin aiempi otsikko.

Pykälän 22§ 3. momentissa esitettiin, että oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointiin liittyen voitaisiin antaa tietoa huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle välitodistuksin, arviointikeskusteluin tai muunlaisin tiedottein. Toivottavasti koulujen jo olemassa olevat käytänteet ja käytössä oleva Wilma tai muu vastaava tietojärjestelmä ajaa asian eikä tällä tuoda lisätyötä opettajille esim. pakollisten huoltajien kanssa käytävien arviointikeskustelujen muodossa.

Tärkeänä nostona esityksessä pidämme myös sitä, että ”pykälän 22 § 6 momentissa säädettäisiin, että Opetushallitus antaisi opetussuunnitelman perusteissa tarkemmat määräykset oppilaan arvioinnin yleisistä periaatteista, 1 momentissa tarkoitetuista oppiaineiden tavoitteista, jotka oppilaan tulee saavuttaa tai suorittaa hyväksytysti kunkin vuosiluokan oppimäärän ja koko perusopetuksen oppimäärän osalta. Lisäksi määriteltäisiin kussakin oppiaineessa eri vuosiluokille sisällöt ja niiden vähimmäisosaamisen taso, joka oppilaan tulee hallita saadakseen alimman hyväksytyt arvosanan tai sanallisen arvioinnin voidakseen siirtyä vuosiluokalta toiselle”.

Päätösarvioinnin kriteerit tuleekin olla selkeämmät ja tiukemmat, joilla oppilaan osaaminen tai osaamattomuus tulee selkeämmin osoitetuksi. Opettaja käyttää julkista valtaa arvioidessaan

oppilasta. Opettajan oikeusturvan näkökulmasta arvioinnin selkeyttäminen on välttämätöntä. Opettajat ovat arvioinneissaan tulleet varovaisiksi mahdollisten valitusten johdosta. Opettajan arviointia voidaan lopulta puida hallinto-oikeudessa, jonka opettajakunta mielellään välttää. Arvosanan 5 ja arvosanan 4 välinen ero tulee tehdä selkeäksi, jotta arviointi on helpompi tehdä ja huoltajien on helpompi käsittää perustelut arvioinnille.

Esityksen 46 § pykälään liittyvissä perusteluissa sivulla 25 mainitaan, että "Aikuisten perusopetus on tarkoitettu kaikille niille, jotka suorittavat perusopetusta oppivelvollisuusiän jo päätyttyä.". Tämä ei ole kuitenkaan tämän hetkisen, eikä lakimuutoksen lakitekstin ehdotuksen mukainen tilanne. Aikuisten perusopetuksessa opiskelee myös 16-17-vuotiaita. Onko tähän tarkoitus tehdä jonkinlainen periaatteellinen muutos? Jos on, miten lain pykälä 26 § tulisi muuttumaan? Tarkoittaisiko tämä sitä, että oikeus lasten perusopetukseen jatkuisi 18 ikävuoteen asti?

Jos tällaista muutosta ei olla tekemässä, näemme erittäin tarpeelliseksi lisäyksen oppivelvollisuuslain mukaiseen opiskelupaikan osoittamisoikeuteen liittyen (OVL 15 §). Oppivelvollisuutta valvovalle viranomaiselle tulisi tulla oikeus osoittaa paikka myös aikuisten perusopetukseen. Tätä osoittamisoikeutta tarvitaan siksi, että nuoren oikeus perusopetukseen voi päättyä ilman, että hänelle on tosiasiallisesti tarjolla paikka aikuisten perusopetuksessa. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa oppivelvollinen nuori jää ilman perusopetuksen päättötodistusta ja samalla ilman paikkaa, jossa hän voisi suorittaa perusopetuksen loppuun. Tällaisia tilanteita ei tulisi voida syntyä.

Lindqvist Paula
Suomen opinto-ohjaajat ry